

PRODUKTY NIEORGANICZNE	N O R M A B R A N Ż O W A	BN-86
	Solanka	6011-07
		Zamiast BN-65/6011-07
		Grupa katalogowa 1014

1. WSTĘP

Przedmiotem normy jest solanka — roztwór wodny chlorku sodowego, otrzymywana przez ługowanie pokładów soli wodą.

2. PODZIAŁ I OZNACZENIE

2.1. Odmiany. W zależności od rodzaju złoża, różni się dwie odmiany solanki różniące się składem chemicznym:

C — solanka ze złóż cechsztyńskich,

M — solanka ze złóż miocenijskich.

2.2. Przykład oznaczenia solanki ze złoża cechsztyńskiego:

Solanka C BN-86/6011-07

3. WYMAGANIA

Wymagania dotyczące własności chemicznych solanki podano w tabl. 1.

Tablica 1

Wymagania	C	M
a) Wygląd	produkt ciekły o naturalnym odcieniu	
b) Zapach	wolny od obcego zapachu	

cd. tabl. 1

Wymagania	C	M
c) Smak	słony	
d) pH roztworu wodnego	6 ÷ 9	
e) Substancje nierozpuszczalne w wodzie, g/l, najwyżej	0,03	
f) Chlorek sodowy, g/l, nie mniej niż	305	302,5
g) Wapń, g/l, najwyżej	1,0	1,9
h) Magnez, g/l, najwyżej	0,65	0,15
i) Siarczany, g/l, najwyżej	2,4	4,0
j) Potas ¹⁾ , g/l, najwyżej	2,0	0,1

¹⁾ Oznaczenie na życzenie odbiorcy.

4. PRZECHOWYWANIE I TRANSPORT

4.1. Przechowywanie. Solankę należy przechowywać w komorach solnych kopalni soli lub w specjalnie do tego celu przeznaczonych zbiornikach.

4.2. Transport. Solankę transportuje się rurociągami.

5. BADANIA

5.1. Program badań — wg tabl. 2.

Tablica 2

Rodzaje badań	Metoda	Zakres stosowania metody g/l	Wymagania wg	Badania wg
a) Sprawdzenie wyglądu b) Sprawdzenie zapachu c) Sprawdzenie smaku	organoleptyczna	—	3a) 3b) 3c)	5.5.1
d) Oznaczanie pH roztworu wodnego	potencjometryczna	—	3d)	5.5.2
e) Oznaczanie zawartości substancji nierozpuszczalnych w wodzie	wagowa	—	3e)	5.5.3
f) Oznaczanie zawartości chlorku sodowego (NaCl)	argentometryczna	10 ÷ 200	3f)	5.5.4

Zgłoszona przez Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Górnictwa Surowców Chemicznych
Ustanowiona przez Dyrektora Instytutu Chemii Przemysłowej dnia 25 sierpnia 1986 r.
jako norma obowiązująca od dnia 1 lipca 1987 r.
(Dz. Norm. i Miar nr 4/1987, poz. 13)

cd. tabl. 2

Rodzaje badań	Metoda	Zakres stosowania metody g/l	Wymagania wg	Badania wg
g) Oznaczanie zawartości wapnia (Ca^{2+})	kompleksometryczna	0,1 ÷ 2,0	3g)	5.5.5
h) Oznaczanie zawartości magnezu (Mg^{2+})		0,05 ÷ 1,0	3h)	
i) Oznaczanie zawartości siarczanów (SO_4^{2-})	wagowa	powyżej 0,2	3i)	5.5.6
j) Oznaczanie zawartości potasu (K^+)	fotometrii płomieniowej	powyżej 0,05	3j)	5.5.7

5.2. Wielkość partii. Za partię solanki uważa się wysyłkę w ciągu doby przeznaczoną dla jednego odbiorcy.

5.3. Pobieranie i przygotowanie próbek solanki. Próbkę solanki należy pobierać z przewidzianego na ten cel zaworu na rurociągu. Próbkę pierwotną należy pobierać w jednakowych odstępach czasu i przy równomiernym przepływie.

Wielkość próbek, w zależności od objętości wysłanego produktu, podano w tabl. 3.

Tablica 3

Objętość wysłanego produktu w ciągu doby cm^3	Objętość próbki pierwotnej cm^3	Objętość próbki dobowej cm^3
do 5000	około 300	około 7200
powyżej 5000	około 500	około 12 000

Pobrane próbki pierwotne należy połączyć w próbkę ogólną (dobową). Próbkę ogólną należy dokładnie wymieszać, pomniejszyć do około 2 dm^3 . Tak otrzymaną średnią próbkę laboratoryjną podzielić na dwie równe części, z których jedną należy przekazać do przechowania próbek, a drugą — do wykonania badań.

5.4. Przechowywanie średniej próbki laboratoryjnej. Próbkę do analizy kontrolnej lub arbitrażowej należy przechowywać w warunkach zabezpieczających ich jakość przez 2 tygodnie dla odbiorów krajowych i przez 3 miesiące dla produktu przeznaczonego na eksport, licząc od daty wysyłki.

5.5. Opis badań

5.5.1. Sprawdzenie wyglądu zapachu i smaku należy przeprowadzić organoleptycznie.

5.5.2. Oznaczanie pH należy wykonać zgodnie z PN-77/C-04963, stosując do pomiaru rozcieńczony roztwór solanki: 5 cm^3 solanki + 25 cm^3 wody destylowanej.

5.5.3. Oznaczanie zawartości substancji nierozpuszczalnych w wodzie i przygotowanie roztworu do dalszych oznaczeń

5.5.3.1. Zasada metody polega na rozcieńczeniu odmierzonej ilości solanki, odsączeniu, wysuszeniu i zważeniu nierozpuszczonej pozostałości.

5.5.3.2. Odczynniki — wg PN-80/C-84081/21 p. 2.

5.5.3.3. Wykonanie oznaczania. 200 cm^3 badanej solanki umieścić w zlewce pojemności 600 cm^3 i dodać 200 cm^3 wody. Dalej postępować zgodnie z PN-80/C-84081/21 p. 3.

5.5.3.4. Obliczanie wyników. Zawartość substancji nierozpuszczalnych w solance obliczyć w g/dm^3 wg wzoru

$$X_1 = \frac{(m_1 - m_2) \cdot 1000}{200} = (m_1 - m_2) \cdot 5 \quad (1)$$

w którym:

m_1 — masa tygla z osadem, g,

m_2 — masa tygla bez osadu, g.

5.5.3.5. Wynik końcowy oznaczania. Za wynik końcowy oznaczania należy przyjąć średnią arytmetyczną wyników co najmniej dwóch równoległych oznaczeń, między którymi różnica nie przekracza 20% wyniku niższego.

5.5.4. Oznaczanie zawartości chlorków

5.5.4.1. Zasada oznaczania. Chlorki oznacza się miareczkowo za pomocą azotanu srebra wobec chromianu potasowego jako wskaźnika.

5.5.4.2. Odczynniki i roztwory

a) Azotan srebra, roztwór mianowany o $c(\text{AgNO}_3) = 0,1 \text{ mol/dm}^3$.

b) Chromian potasowy, roztwór 5%(m/m).

5.5.4.3. Wykonanie oznaczania. 100 cm^3 roztworu A (p. 5.5.3.3) rozcieńczyć wodą destylowaną w kolbie pomiarowej pojemności 1000 cm^3 do kreski i wymieszać (pH tego roztworu powinno wynosić około 7). 25 cm^3 roztworu odmierzyć pipetą do kolby stożkowej pojemności 300 cm^3 , rozcieńczyć wodą do objętości około 100 cm^3 , dodać 1 cm^3 roztworu chromianu potasowego i miareczkować roztworem azotanu srebra do pierwszej trwałej zmiany barwy roztworu na brunatnożółtą. W czasie miareczkowania należy zawartość kolby intensywnie mieszać.

5.5.4.4. Obliczanie wyników. Zawartość chlorku sodowego w solance (X_2) obliczyć w g/dm^3 wg wzoru

$$X_2 = \frac{V_1 \cdot 0,0058454 \cdot 1000 \cdot 1000 \cdot 1000}{200 \cdot 100 \cdot 25} = V_1 \cdot 11,69 \quad (2)$$

w którym:

V_1 — objętość roztworu azotanu srebra o $c(\text{AgNO}_3) = 0,1 \text{ mol/dm}^3$ zużytego do miareczkowania, cm^3 ,

0,0058454 — ilość chlorku sodowego w gramach odpowiadająca 1 cm^3 mianowanego roztworu azotanu srebra o $c(\text{AgNO}_3) = 0,1 \text{ mol/dm}^3$.

5.5.4.5. Wynik końcowy oznaczania. Za wynik końcowy oznaczania należy przyjąć średnią arytmetyczną wyników dwóch oznaczeń, między którymi różnica nie powinna przekraczać $2,5 \text{ g/dm}^3$.

5.5.5. Oznaczanie zawartości wapnia i magnezu metodą kompleksometryczną

5.5.5.1. Zasada metody — wg PN-80/C-84081/25 p. 1.

5.5.5.2. Odczynniki i roztwory — wg PN-80/C-84081/25 p. 2.

5.5.5.3. Wykonanie oznaczania

a) Oznaczanie zawartości wapnia. Do kolby stożkowej pojemności 250 cm^3 odmierzyć 25 cm^3 roztworu A (5.5.3.3). Dalej postępować wg PN-80/C-84081/25 p. 3a).

b) Oznaczanie zawartości wapnia i magnezu. Do kolby stożkowej pojemności 500 cm^3 odmierzyć 50 cm^3 roztworu A (5.5.3.3). Dalej postępować wg PN-80/C-84081/25 p. 3b).

5.5.5.4. Obliczanie wyników. Zawartość wapnia (X_3) w solance obliczyć w g/dm^3 wg wzoru

$$X_3 = \frac{V_1 \cdot 0,0008016 \cdot 1000 \cdot 1000}{200 \cdot 25} = V_1 \cdot 0,1603 \quad (3)$$

w którym:

V_1 — objętość roztworu Na_2 (EDTA) o stężeniu ściśle $0,02 \text{ mol/dm}^3$, zużyta do miareczkowania wapnia, cm^3 ,

$0,0008016$ — liczba gramów wapnia odpowiadająca 1 cm^3 roztworu Na_2 (EDTA) o stężeniu ściśle $0,02 \text{ mol/dm}^3$.

Zawartość magnezu (X_4) obliczyć w g/dm^3 wg wzoru

$$X_4 = \frac{(V_2 - 2V_1) \cdot 0,0004864 \cdot 1000 \cdot 1000}{200 \cdot 50} = (V_2 - 2V_1) \cdot 0,0486 \quad (4)$$

w którym:

V_1 — objętość roztworu Na_2 (EDTA) o stężeniu ściśle $0,02 \text{ mol/dm}^3$ zużyta do miareczkowania wapnia, cm^3 ,

V_2 — objętość roztworu Na_2 (EDTA) o stężeniu ściśle $0,02 \text{ mol/dm}^3$ zużytego do miareczkowania sumy wapnia i magnezu, cm^3 ,

$0,0004864$ — liczba gramów magnezu odpowiadająca 1 cm^3 roztworu Na_2 (EDTA) o stężeniu ściśle $0,02 \text{ mol/dm}^3$.

5.5.5.5. Wynik końcowy oznaczania. Za wynik końcowy oznaczania należy przyjąć średnią arytmetyczną dwóch oznaczeń równoległych, między którymi różnica wynosi mniej niż 10% wyniku niższego.

5.5.6. Oznaczanie zawartości siarczanów

5.5.6.1. Zasada metody — wg PN-80/C-84081/32 p. 1.

5.5.6.2. Odczynniki i roztwory — wg PN-80/C-84081/32 p. 2.

5.5.6.3. Wykonanie oznaczania — wg PN-80/C-84081/32 p. 3.

5.5.6.4. Obliczanie wyników. Zawartość siarczanów (X_5) obliczyć wg g/dm^3 wg wzoru

$$X_5 = \frac{m \cdot 0,4116 \cdot 1000 \cdot 1000}{200 \cdot 100} = m \cdot 20,58 \quad (5)$$

w którym:

m — masa wyprażonego osadu siarczanu barowego, g,

$0,4116$ — współczynnik przeliczeniowy z BaSO_4 na SO_4 .

5.5.6.5. Wynik końcowy oznaczania. Za wynik końcowy oznaczania należy przyjąć średnią arytmetyczną wyników dwóch oznaczeń równoległych, między którymi różnica wynosi mniej niż 10% wyniku niższego.

5.5.7. Oznaczanie zawartości potasu metodą fotometrii płomieniowej

5.5.7.1. Zasada metody — wg PN-80/C-84081/22 p. 1.

5.5.7.2. Aparatura i przyrządy — wg PN-80/C-84081/22 p. 2.

5.5.7.3. Odczynniki i roztwory — wg PN-80/C-84081/22 p. 3.

5.5.7.4. Przygotowanie skali wzorców i sporządzenie krzywej wzorcowej. Do kolb pomiarowych pojemności 100 cm^3 odmierzyć kolejno: $0,0, 1,0, 5,0, 7,5, 10,0, 15,0 \text{ cm}^3$ wzorcowego roboczego roztworu chlorku potasowego. Dodać taką objętość 10% roztworu chlorku sodowego, aby stężenie NaCl w roztworach wzorcowych było takie same jak w fotometrowanym roztworze próbki. Kolby pomiarowe dopełniać wodą do kreski i wymieszać. Tak przygotowane wzorce zawierają odpowiednio następujące ilości potasu: $0,0, 0,25, 0,50, 0,75, 1,0, 15 \text{ mg}$.

Dla poszczególnych wzorców wykonać pomiary fotometryczne zgodnie z instrukcją obsługi aparatu.

Krzywą wzorcową wykreślić, odkładając na osi odciętych zawartość potasu w próbce (mg), a na osi rzędnych — uzyskane wartości pomiarów fotometrycznych.

5.5.7.5. Wykonanie oznaczania. Odmierzyć do kolby pomiarowej pojemności 100 cm^3 25 cm^3 lub odpowied-

nie mniejszą objętość roztworu A (5.5.3.3) uzupełnić wodą do kreski i wymieszać. Wykonać pomiar fotometryczny i odczytać z krzywej wzorcowej zawartość potasu w próbce.

5.5.7.6. Obliczanie wyników. Zawartość potasu (X_6) obliczyć w g/dm³ wg wzoru

$$X_6 = \frac{m \cdot 1000 \cdot 1000}{200 \cdot V_1 \cdot 1000} = \frac{m \cdot 5}{V_1} \quad (6)$$

w którym:

m — zawartość potasu odczytana z krzywej wzorcowej, mg,

V_1 — objętość roztworu A pobrana do analizy, cm³.

5.5.7.7. Wynik końcowy oznaczania. Za wynik końcowy oznaczania należy przyjąć średnią arytmetyczną wyników co najmniej dwóch równoległych oznaczeń, między którymi różnica nie powinna wynosić więcej niż 10% wyniku niższego.

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE

1. Instytucja opracowująca normę — Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Górnictwa Surowców Chemicznych, Kraków.

2. Istotne zmiany w stosunku do BN-65/6011-07

a) wprowadzono zmiany w sposobie przygotowania roztworu podstawowego (wg zaleceń ISO),

b) zmieniono metodę na oznaczanie wapnia i magnezu, wprowadzając inne wskaźniki (zgodnie z zaleceniem ISO),

c) wprowadzono zmiany w opisie na oznaczanie siarczanów (zgodnie z zaleceniem ISO),

d) wprowadzono zmiany w nazewnictwie solanki oraz uzupełniono tablicę wymagań jakościowych o dodatkowe parametry.

3. Normy związane

PN-77/C-04963 Analiza chemiczna. Oznaczenie pH wodnych roztworów produktów chemicznych

PN-80/C-84081/21 Sól (chlorek sodowy). Oznaczenie zawartości substancji nierozpuszczalnych w wodzie i przygotowanie roztworów podstawowych

PN-80/C-84081/22 Sól (chlorek sodowy). Oznaczenie zawartości potasu metodą fotometrii płomieniowej

PN-80/C-84081/25 Sól (chlorek sodowy). Oznaczenie zawartości wapnia i magnezu metodą kompleksometryczną

PN-80/C-84081/32 Sól (chlorek sodowy). Oznaczenie zawartości siarczanów metodą wagową

4. Normy międzynarodowe

ISO/2482-1973 Sodium Chloride for industriale use Determination of Calcium and magnesium Contents — EDTA Complexmetric methods

ISO/2479-1972 Sodium Chloride for industrial use Determination of matter insoluble in Water or in acid and preparation of principal solution for other determinations

ISO/2480-1972 Sodium Chloride for industrial use Determination of sulphate Content Barium sulphate gravimetric method

5. Symbol wg SWW — 1212-3.

6. Autorzy projektu normy — mgr Krystyna Kosicka i mgr inż. Edward Dukala, Ośrodek Badawczo-Rozwojowy Górnictwa Surowców Chemicznych, Kraków.